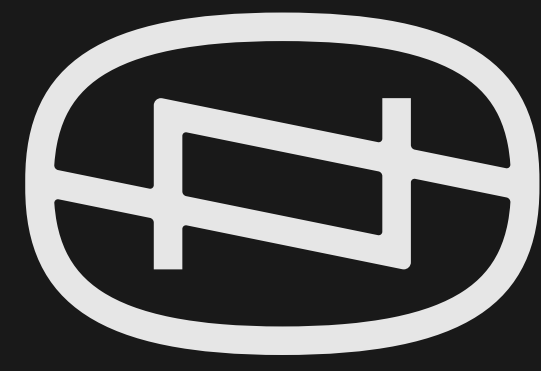

BO
ZAR

BELGIAN
NATIONAL ORCHESTRA

BELGIAN
NATIONAL
ORCHESTRA

11 SEPT. '20

Duncan Ward, leiding

Daniel Lozakovich,
viool

Grote Zaal
Henry Le Bœuf

PJOTR ILJITSCH TSJAIKOVSKI
1840-1893

**Concerto voor viool
en orkest in D, op. 35 (1878)**

Allegro moderato

Canzonetta: Andante

Finale: Allegro vivacissimo

BÉLA BARTÓK
1881-1945

Divertimento, Sz. 113 (1939)

Allegro non troppo

Molto adagio

Allegro assai

Duur: ca. 1 uur

TOELICHTING

PJOTR ILJITSCH TSJAIKOVSKI

Concerto voor viool en orkest in D, op. 35

Toen Tsjaikovski zijn *Vioolconcerto* in 1878 in Zwitserland schreef, was hij net gescheiden van zijn vrouw Atonina Miliukova. Het was dus best een moeilijke periode voor hem, maar hij leek wel energie uit het componeren te halen, want hij beëindigde het werk in slechts zes weken. Met dit concerto plaatst hij zich in de traditie door een driedelig werk te schrijven, beginnend met een levendige beweging in een sonatevorm, gevolgd door een *Adagio* om uiteindelijk uit te monden in een pittige rondo. Meer concreet lijkt hij zich vast te haken aan de Duitse vioolconcerto traditie, omdat hij net als Beethoven en Brahms zijn concerto opstelde in D-groot.

Toch mogen we Tsjaikovski's Russische afkomst niet verloochenen, en is het geweten dat hij niet al te hoog opliep met grote Duitse romantici als Wagner of Brahms. Tsjaikovski zou zich echter nooit scharen achter een school van Russische componisten zoals de 'Russische vijf', bestaande uit Balakirev, Borodin, Cui, Moessorgsky en Rimski-Korsakov, die opzoek ging naar een Russische kleur door bijvoorbeeld met volksmuziek te werken. Tsjaikovski positioneerde zich tussen de twee werelden, een verbinder tussen Oost en West. De Russische componist Cui zei hierover: "Ook Tsjaikovski is verre van partij van de neo-Russische school. Correcter is hem te omschrijven als de vijand ervan. Toch heeft hij zich niet kunnen onttrekken aan de invloed ervan, wat zichtbare sporen heeft nagelaten in zijn lyrische werken. Wat zijn ongeluk is, is zijn

onvermogen om een uitverkorene van de ene of de andere partij te worden.”

Toch heeft Tsjaikovski zijn voorliefde voor de Russische cultuur nooit onder stoelen of banken gestoken. Hij was zeker niet ongevoelig voor de Russische volksmuziek. Zo beschrijft Tsjaikovski over zijn *Vioolconcerto*. “De melodische en harmonische bewegingen van mijn muziek zijn duidelijk verwant aan de Russische volksmuziek. Dit komt omdat ik hartstochtelijk gek ben op het Russische in al zijn verschijningsvormen, omdat ik, om het kort te houden, een Rus ben in de volste zin van het woord”.

Toch moeten we Tsjaikovski's bewering met een korreltje zou nemen. Zijn concerto volgt vanuit vormelijk oogpunt voornamelijk een Duitse traditie en ook qua atmosfeer vertoont het werk sterke gelijkenissen met het *Vioolconcerto* van Mendelssohn. Als we het Russische karakter willen aanstippen, moeten we dan ook vooral naar het laatste deel kijken, waarbij de rondovorm stevig gekruid is met folklorepeper doordat de melodie geïnspireerd is op een Russische melodie en het oplopende tempo het karakter heeft van een volksdans.

Tsjaikovski schreef een bijzonder attractief concerto, maar toch had de première voeten in de aarde. Normaal zou de sterviolist Leopold Auer de première verzorgen, maar hij weigerde omdat hij het concerto onspeelbaar achtte. Dit maakte een grote indruk op Tsjaikovski, waarop hij verklaarde: “Een uitspraak als deze van de gezaghebbende St. Petersburgse virtuoos wierp mijn arme kind vele jaren in de afgrond, zo leek het, van de eeuwige vergetelheid”. Het duurde inderdaad een tijdje voor Tsjaikovski in Adolf Brodsky een andere violist vond

die de première verzorgde in 1881 met de Wiener Philharmoniker onder leiding van Hans Richter. Spijtig genoeg werd het concerto toen niet goed onthaald, zo liet de belangrijke muziekcriticus Hanslick bijvoorbeeld in een interview optekenen: “Friedrich Vischer beweerde bij de bespreking van wulpse schilderijen, dat er afbeeldingen zijn die men ziet stinken. Tsjaikovski brengt ons op het afschrikwekkende idee dat er ook muziekstukken kunnen bestaan die men hoort stinken!” Een negatieve beoordeling die helemaal misplaatst was, aangezien dit concerto momenteel een van de meest geliefde romantische werken is bij het brede publiek.

BÉLA BARTÓK

Divertimento, Sz. 113

Net als Tsjaikovski zijn *Vioolconcerto* in Zwitserland schreef, componeerde Bartók zijn *Divertimento* daar. Hij kreeg de opdracht in 1939 van Paul Sacher die een compositie wilde voor zijn Kamerorkest Basel. Deze Zwitserse dirigent had Bartók al eerder in 1936 de opdracht gegeven voor zijn *Muziek voor Strijkers, Percussie en Celesta*, een van Bartóks absolute meesterwerken. Voor het *Divertimento* had Sacher met uitsluitende strijkers een eenvoudigere bezetting voor ogen.

Divertimento verwijst naar ‘divertissement’ en is een werk dat dienstdoet als vermaak voor uitvoerders en luisteraars. Dit genre was vooral populair tijdens de klassieke periode met Haydn en Mozart. Bartók grijpt bewust terug naar dit genre omwille van de helderheid en het vermakelijke karakter. Als een neoclassicist jongleert hij met dit oude genre en injecteert het met zijn eigen

modernistische taal. Concreet grijpt hij dus terug naar een 18de -eeuwse vorm, maar zet de muzikale inhoud helemaal naar zijn hand.

Als hij vormelijk teruggrijpt naar het divertissement, gaat hij met de instrumentatie nog een stapje verder in de tijd en opteert hij voor een strijkersbezetting van het barokke concerto grosso. Hij splitst het concerto in twee groepen, bestaande uit het solistengroepje (concertino) en het begeleidingsorkest (ripieno), net als bij bekende concerto's van Corelli of Vivaldi. Toch creëert Bartók steeds een eigen wereld, waarbij je nooit het gevoel krijgt dat je naar barokmuziek zit te luisteren, omdat je aanvoelt dat er iets niet klopt door zijn onlogische accenten, modernistische technieken (Bartókpizzicato) en het gebruik van chromatiek en modale wendingen. Vooral in het donkere *Adagio* is de harmonische taal zodanig verwijd dat hij soms flirt met de atonaliteit.

BIOGRAFIEËN

© Alan Kerr

DUNCAN WARD, LEIDING

Duncan Ward is een jonge Britse talenvolle dirigent. Van 2012 tot 2014 was hij 'academist-dirigent' van de Berliner Philharmoniker Orchester-Akademie. In 2015 werd hij hoofddirigent van Sinfonia Viva en assistent-dirigent bij het National Youth Orchestra van Groot-Brittannië. Hij stond al aan het hoofd van orkesten als het City of Birmingham Symphony Orchestra, het Scottish Chamber Orchestra, de Bayerischer Rundfunk en het Orchestre de Paris. Onlangs werd hij aangesteld als muzikdirecteur van het Mediterranean Youth Orchestra.

© Johan Sandberg

DANIEL LOZAKOVICH, VIOOL

De Zweed Daniel Lozakovich is een van de opkomende solisten. Hij stond al op de planken met de grootste orkesten als het Boston Symphony Orchestra, het Orchestre National de France, het Toronto Symphony Orchestra en het Konzerthausorchester Berlin. Hierbij werkte hij samen met prestigieuze dirigenten als Ádám Fischer, Esa-Pekka Salonen, Andris Nelsons en Lorenzo Viotti. Lozakovich heeft een exclusief contract bij Deutsche Grammophon voor wie hij al bejubelde CD's uitbracht met werk van Bach en Beethoven.

BELGIAN NATIONAL ORCHESTRA

Het Belgian National Orchestra, dat werd opgericht in 1936, is de geprivilegieerde partner van BOZAR. Sinds 2017 staat het orkest onder leiding van de Amerikaanse dirigent Hugh Wolff. Het Belgian National Orchestra treedt op met solisten van wereldformaat als Vilde Frang, Gidon Kremer en Rolando Villazón. Verder investeert het Belgian National Orchestra in de toekomstige generatie luisteraars en deinst het niet terug voor vernieuwende projecten, zoals met pop-rock-artiest Ozark Henry. Tot de bekroonde discografie, voornamelijk op het label Fuga Libera, behoren onder meer zes opnames onder leiding van voormalig chef-dirigent Walter Weller.

concertmeester

Alexei Moshkov

eerste viool

Sophie Causanschi**, Sarah Guiguet*, Maria Elena Boila, Nicolas de Harven, Françoise Gilliquet, Philip Handschoewerker, Akika Hayakawa, Ariane Plumerel, Serge Stons

tweede viool

Filip Suyss **, Marie-Danielle Turner*, Sophie Demoulin, Isabelle Deschamps, Hartwich D'haene, Pierre Hanquin, Anouk Lapaire, Ana Spanu

altviool

Marc Sabbah*, Mihoko Kusama*, Dmitri Ryabinin*, Peter Pieters, Silvia Tentori Montalto, Edouard Thise

cello

Olsi Leka**, Herwig Coryn, Tine Muylle*, Lesya Demkovich, Uros Nastic, Taras Zanchak

contrabas

Svetoslav Dimitriev*, Sergey Gorlenko*, Dan Ishimito, Gergana Terziyaska

fluit

Baudoin Giaux**, Laurence Dubar*

hobo

Dimitri Baeteman**, Ine Nuytten

klarinet

Jean-Michel Charlier**, Julien Beneteau*

fagot

Gordon Fantini**, Bert Helsen*

hoorn

Anthony De Vriendt*, Jan Van Duffel*, Katrien Vintioen*, Bernard Wasnaire*

trompet

Leo Wouters**, Bram Mergaert, Ward Opsteyn*

trombone

Luc De Vleeschouwer**, Bruno De Busschere*, Guido Liveyns*

slagwerk

Katia Godart*

** lessenaaraanvoerder

* solist

.be

loterie nationale
BIEN PLUS QUE JOUER

nationale loterij
MEER DAN SPELEN

PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN
BRUSSEL
PALAIS DES BEAUX-ARTS
BRUXELLES

OPMAAK VAN HET PROGRAMMABOEKJE

Coördinatie Maarten Sterckx

Editing Maarten Sterckx, Luc Vermeulen

Grafiek Olivier Rouxhet, Sophie Vandenberghe